

Notat om den svenske grundskole

Sekretariatet for Rådet for
Evaluering og Kvalitetsudvikling af Folkeskolen

Snaregade 10A
1205 København K.
Tlf. 3392 6200
Fax 3392 6182
E-mail
skolestyrelsen@skolestyrelsen
.dk
www.skolestyrelsen.dk

Den svenske grundskole

I lighed med organiseringen af det danske skolesystem er det de svenske kommuner, der ejer og driver den svenske grundskole. Den svenske Rigsdag og regering fastsætter de nationale mål og retningslinjer for grundskolen, mens kommunerne inden for disse rammer har frihed til at organisere skolerne ud fra lokale mål og prioriteringer.

20. august 2007

Sags nr.:
006.843.011

Fakta om den svenske grundskole

Der findes 4.872 grundskoler i Sverige, hvoraf 599 skoler er såkaldte friskoler. I 2006 gik der i alt 962.349 elever i grundskolen.

Der arbejder godt 92.000 lærere i den svenske grundskole. Det svarer til ca. 8 lærere for hver 100 elever. I 2006 havde 82,7 pct. af de svenske grundskolelærere en pædagogisk højskoleeksamen.

24,1 pct. af de elever, der afsluttede folkeskolen i 2006, manglede at bestå et eller flere af folkeskolens 16 obligatoriske prøvfag, og opnåede dermed ikke en fuldstændig afgangseksamen.

I 2005 var de samlede udgifter til grundskolen i Sverige på 73,6 milliarder svenske kroner. Det svarer til 72.600 svenske kroner pr. elev.

Kilde: Skolverket, www.skolverket.se/snabbfakta.

Ansvar og styring

Den nationale skolepolitik i Sverige er udmøntet i en række læringsplaner, nationale mål og generelle retningslinier for det offentlige skolevæsen. Den nationale læringsplan for grundskolen udstikker det overordnede værdigrundlag for skolerne og de grundlæggende mål og retningslinier. Den seneste læringsplan blev vedtaget i 1994. Ud over læringsplanen findes der for hvert fagområde en nationalt fastsat læseplan og en generel timeplan, som angiver det mindste antal timer, der skal undervises i de forskellige fag.

De fleste skoler i Sverige er kommunale, og størstedelen af eleverne i grundskolen går i en kommunal skole nær hjemmet. Eleverne eller deres forældre har dog ret til at vælge en anden kommunal skole eller en friskole. De svenske kommuner tildeles et samlet beløb til deres virksomhed (bloktilskud). Inden for de rammer Rigsdagen og regeringen har fastsat, skal kommunen selv afgøre, hvordan dens skolevirksomhed skal bedrives. Hver kommune skal fastsætte en lokal skoleplan for organisering og udvikling af kommunens skoler.

Inden for de nationale og kommunale rammer udarbejder den enkelte skole en arbejdsplan. Skolen kan frit vælge at lægge vægt på udvalgte emner. Dermed får skolens uddannelse en bestemt profil eller indretning.

Skolverket

Skolverket er en statslig styrelse under Uddannelsesdepartementet, som har til opgave at vurdere og følge op på det offentlige skolesystem. Styrelsen afgiver hvert år en redegørelse om det svenske skolesystem til Rigsdag og regering. Denne udgør baggrunden for den nationale udviklingsplan for skolerne. Skolverket foretager desuden inspektioner på de enkelte skoler for at vurdere om skolelovens bestemmelser følges, og at den enkelte elev respekteres. Inspektionerne gennemføres hver 6. år og er tænkt som et eksternt supplement til den løbende interne evaluering og kvalitetssikring.

Den overordnede tilgang for uddannelsesinspektionen er, at stat og kommuner har et fælles ansvar for at realisere de nationale mål. Derfor er inspektionen præget af en stræben efter dialog og læring, hvilket bl.a. giver sig udslag i at kommuner og skoler bliver bedt om at forholde sig til egen praksis. Inspektørerne tager primært forhold op, hvor kommunerne og skoler viser meget god eller meget dårlig kvalitet set i forhold til målene for de pågældende forhold.

Indhold og undervisning i grundskolen

Alle børn i Sverige mellem syv og seksten år har skolepligt. Barnet kan begynde i skole, når det er seks år gammelt. Undervisningen i den obligatoriske skole er gratis, og der er sædvanligvis ikke andre omkostninger (undervisningsmaterialer, kost mv.) forbundet med skolegangen. Skoleåret løber normalt fra august til juni det efterfølgende år og består af ca. 40 ugers undervisning.

Førskoleklasse

Kommunen har pligt til at anvise plads i førskoleklasse til alle børn i det år, barnet fylder seks år. Førskoleklassen har til formål at stimulere det enkelte barns udvikling og læring og skal ligge til grund for den fortsatte skolegang. Førskoleklassen organiseres forskelligt i de enkelte kommu-

ner. Den ligger dog oftest i forbindelse med grundskole, fritidshjem og/eller førskole.

Fag

Der undervises i en række obligatoriske fag i grundskolen: matematik, biologi, fysik, kemi og teknik, geografi, historie, religions- og samfundskundskab, svensk, engelsk, billedkundskab, idræt og sundhed, hjemkundskab, musik og sløjd. Den nationale timeplan fastsætter for hvert fag en garanteret undervisningstid, som er det antal timer eleverne som minimum skal undervises i det pågældende fag.

Eleverne skal udover svensk og engelsk følge undervisning i yderligere et fremmedsprog, ligesom de skal have mulighed for at følge valgfag.

Test og prøver

I Sverige er der afholdt nationale test siden midten af 1940'erne. Mens formålet med testene oprindeligt var at understøtte lærernes karaktergivning, er formålet i det nuværende testsystem bredere. Testsystemet udspringer af et regeringsdirektiv fra 1994 og er senest blevet ændret i 2004. Her blev det todelte formål med testene yderligere præciseret. Testene er således i dag et udviklingsredskab for lærerne, som skal hjælpe dem til:

- 1) at bedømme elevernes læringsudbytte og
- 2) støtte elevernes fremtidige udvikling.

Testsystemet i grundskolen består af nationale test i 5. og 9. klasse, hvor eleverne testes i svensk/svensk som andetsprog, matematik og engelsk. Testene i 5. klasse er frivillige for skolerne, men mere end 95 pct. af skolerne vælger hvert år at deltage. De nationale test er både mundtlige og skriftlige. De skriftlige prøver afholdes på centralt fastlagte dage, mens lærerne selv fastlægger tidspunktet for afholdelsen af de mundtlige test. Alle test skal afholdes i løbet af foråret det pågældende skoleår.

Ved siden af testene stilles et omfattende diagnostisk materiale til rådighed for lærerne. Indtil 5. klasse omfatter materialet svensk og matematik, mens der for 6.-9. klasse også stilles materiale til rådighed i engelsk. Materialet er til lærernes frie disposition og har til formål at understøtte arbejdet med elevernes læringsudvikling.

Tabel 2. Det nationale testsystem i grundskolen

Skoleår	Materiale	Fag
- 5. klasse	Diagnostisk materiale (frivilligt)	Svensk/svensk som andetsprog, matematik
5. klasse	Nationale test (frivillige)	Svensk/svensk som andetsprog, matematik, engelsk

6. – 9. klasse	Diagnostisk materiale (frivilligt)	Svensk/svensk som andetsprog, matematik, engelsk
9. klasse	Nationale test (obligatoriske)	Svensk/svensk som andetsprog, matematik, engelsk

Kilde: Skolverket (2005): *National Assessment and Grading in the Swedish School System.*

De samlede resultater af de nationale test offentliggøres hvert år på Skolverkets hjemmeside.

Sverige gennemfører ikke nationale afgangsprøver. Resultatet af testene i 9. klasse skal imidlertid indgå i lærernes karaktergivning ved afslutningen af 9. klasse, dvs. lærerens afsluttende bedømmelse af elevens samlede opfyldelse af målene i det pågældende fag. Ud fra en samlet vurdering af elevens niveau tildeles karaktererne: Godkänd (G), Vål godkänd (VG) eller Mycket väl godkänd (MVG).

De årlige omkostninger ved at afholde nationale test i grundskolen og gymnasiet er på godt 50 millioner svenske kroner.

Modersmålsundervisning

Ifølge svensk lovgivning har alle børn og unge med anden etnisk baggrund end svensk ret til modersmålsundervisning i grundskolen og gymnasiet. Deltagelsen i modersmålsundervisning er frivillig, men kommunerne er ansvarlige for at tilbyde undervisningen.

Udover at udvikle kundskaber i eget sprog hjælper modersmålsundervisningen eleverne med at opbygge selvtilid ved at udvikle dem som individer med dobbelt kulturel identitet og kompetencer. Målet er også, at de unge får et bredere kendskab til hjemlandets kultur og samfundsforhold, så de bedre kan følge udviklingen i deres oprindelige hjemland.

Elever med et andet modersmål end svensk har endvidere ret til undervisning i svensk i svenske skoler. Målet med dette er at fremme den daglige kommunikation og give eleverne kundskaber til at følge undervisning i andre fag på svensk.

Specialundervisning

De fleste elever med særlige behov for støtte undervises i de almindelige klasser i folkeskolen, hvor de tilbydes forskellige former for støtte. Eksempelvis kan en specialpædagog støtte og hjælpe eleven i klassen eller give eleven særskilt undervisning i grupper uden for klassen. Der er derudover klasser for elever med funktionsnedsættelse og for elever med sociale og emotionelle problemer.

Døve og svært hørehæmmede modtager undervisning i specialskolen. I denne modtager de et 10-årigt program, som så vidt muligt svarer til den

undervisning børn modtager i grundskolen. De fleste elever med indlæringsvanskeligheder går dog i særskolen (särskolan).

Alle lærere skal under deres læreruddannelse modtage et semesters undervisning i specialpædagogik. Der findes også en specialistuddannelse i specialpædagogik.

Hvis det ikke er muligt at tilbyde en skolegang, som er tilpasset den enkelte elev, kan eleverne gennemføre et reduceret program. Dette kan indebære et reduceret antal timer eller et arbejdspraktisk forløb. Elever som har nedsat skolegang forlader skolen uden afgangsbetegnelse, men har stadig mulighed for at komme i gymnasieskolen.

Der findes fire statslige ressourcecentre inden for specialundervisning, som har til opgave at fremme udviklingen for de berørte grupper i det offentlige skolesystem. Centrene skal bl.a. udføre specialpædagogisk forskning samt samle og videregive information om forskning og udvikling i spørgsmål om uddannelse af børn og unge i den berørte målgruppe.

Särskolan

Elever, som ikke kan følge den almindelige undervisning i grundskolen på grund af indlæringsvanskeligheder, går i særskolen. Særskolen består af både den obligatoriske særskole og gymnasiesærskolen. Omkring 2,5 pct. af de svenske elever (ca. 20.000) går i særskolen.

Særskolen har samme læringsplan som den almindelige grundskole. Dette er for at markere, at alle elever uanset indlæringssevne hører under det samme værdigrundlag. Specialprogrammerne har dog egne læseplaner, som er tilpasset de forskellige behov skolen skal tilgodese for hver elev.

Særskolen er delt op i grundskoleundervisning (grundsærskolen) og praktisk undervisning (træningsskolen). I grundsærskolen går børn med mildere indlæringsvanskeligheder, mens børn med sværere indlæringsvanskeligheder, som ikke vil have udbytte af den almindelige grundskoleundervisning, går i træningsskolen. Elever i grundsærskolen får et afgangsbetegnelse.

Friskoler

Omkring seks pct. af eleverne i grundskolen går i en af de godkendte friskoler. De friske skoler er åbne for alle, men skal være godkendt af Skolverket. De friske skoler får bidrag fra elevens hjemkommune. Størrelsen heraf bestemmes af skolens elevantal og elevernes behov. Undervisningen i de friske skoler kan adskille sig fra kommunale skoler, men skal som udgangspunkt have samme målsætninger som de kommunale skoler. Følger den friske skole ikke de gældende bestemmelser, kan Skolverket inddrage skolens godkendelse.

Der er meget normalt, at de frie skoler har en anden indretning end de kommunale skoler, fx en speciel pædagogik, en anden sproglig/etnisk indretning eller er skoler med et religiøst præg.

PISA-undersøgelsen

De svenske grundskoleelever har generelt klaret sig godt i internationale undersøgelser og opnåede både i PISA-undersøgelsen fra 2000 og 2003 resultater, der lå et stykke over OECD-gennemsnittet, jf. tabel 1. I både læsning og naturvidenskab blev Sverige væsentligt bedre placeret end Danmark, mens de to lande ligger på stort set samme niveau i matematik.

Tabel 1. Gennemsnitspræstation i PISA 2000 og 2003 (15-årige)

Fag	År	Danmark	Sverige
Læsefærdigheder	2000	497	516
	2003	492	514
Matematiske færdigheder	2000	514	510
	2003	514	509
Naturvidenskabelige færdigheder	2000	481	512
	2003	475	506

Note: OECD-gennemsnittet er fastsat til 500.

Kilde: <http://pisacountry.acer.edu.au/> og Undervisningsministeriet (2004): *OECD-rapport om grundskolen i Danmark – 2004*.

For både Danmark og Sverige gælder, at resultaterne fra 2003 er dårligere end i 2000.